

Az 1919-es „prolidiki” zsidó szemmel

A Szabadkán 1880-ban született, és 1933-ban Budapesten meghalt Molnár Jenőt, akit kortársai Mukinak hívtak, ma már nem ismerik, pedig a maga korában sikeres szerző volt. Írt regényeket, darabokat, kabaréjeleneteket, humoreszkeket, kuplékat, sőt, még egy 1918-ban készült film forgatókönyvét is. Számunkra fontosabb újságírói működése. Előbb a Nap és A polgár munkatársa volt, közben publicisztikákat írt az Egyenlőségnek. Utóbb a Borsszem Jankó belső munkatársa lett, melyben 13 éves kora óta jelentek meg szatirikus versei és elbeszélései. A legendás alapítótól, Ágai Adolftól 1910-ben vette át a lapot. Ő volt a főszerkesztő 1918-ban és 1919-ben is, a fővárosban élte át az őszirózsás forradalmat, majd a Tanácsköztársaságot.

A Borsszem Jankó több volt, mint élclap, valóságos intézménynek számított Magyarországon. Alapítója, Ágai Adolf 12 évesen (!) részt vett az 1848. március 15-i forradalomban, majd Arany János tanítványa volt Nagykőrösön. A kiegyezés után az orvosi pályát feladva, magával Deák Ferencsel állapodott meg a lap megjelenítésében. Az 1870-ben már háromezer (!) példányban megjelenő szatirikus hetilapban az alapító „Csicseri Bors” álnéven publikált. Nem túlzás azt állítani a lapról, hogy a magyar zsidóság szócsöve, a dualizmus rendszerében kialakult világképének tükré volt kezdettől fogva, amit állandó, a korabeli társadalomba szervesen beépült zsidó alakjai (Seiffensteiner Salamon, reb Benahem Ciceszeiszter, Spitzig Izsig stb.) hangsúlyosan fejeztek ki. A kispolgárság körében is rendkívüli népszerűségnek örvendő, vizuálisan újszerű humoros újság sok tekintetben jobban reprezentálta a „zsidó észjárását”, mint az 1886-tól megjelenő komoly közéleti lap, a Szabolcsi Miksa által szerkesztett Egyenlőség, mely inkább a nagypolgárság, a vagyonos neológ zsidóság szócsövének számított.

Vagyis, ha valakiről állíthatjuk, hogy „zsidó szemmel” nézte, és örökítette meg a kommünt, akkor az Molnár Jenő volt. És ő nemcsak végigélte az eseményeket, hanem írásba is foglalta őket a 133 napos rémuralom című, 1919 szeptemberében (!) megjelent könyvével, melyet később németül is kiadtak. (Az első kiadást a VI. kerület, Teréz krt. 5. alatt működő Kultúra Könyvkiadó és nyomda Rt. jelentette meg.) A kötetet huszonhat évvel később az Ideiglenes Nemzeti Kormány 530/945.sz. ME. rendeletével betiltotta, azóta nem esett szó róla.

Molnár előre bocsátja, hogy beszámolójával hiányt pótol, ugyanis a magyar sajtó nem örökítette meg a 133 napos „rémuralmat”, az eseményekkel egyidejűleg. Igaz erről nem az újságírók tehetek. „A magyar sajtó ezzel a munkával – ti. a Kommün megörökítésével – adós maradt. Talán ez az egyetlen adóssága, amelybe akaratán kívül esett. Egyszerűen kiütötték kezéből a tollat, elnémították, s egy minden példa híján véres zsarnokság szerencsétlen szolgájává aljasították.”

Ennek már az előzménye volt, hogy „a magyar sajtó, a magyar sajtószabadság 1918 október 31-én halálos nyavalyába esett, és 1919 március 21-én kiszenvedett.” Ezért az olvasó „hasztalan keresné a kommunizmus sajtójában azt a sajátosan fanyar, majd nem önsanyargató és – Budapestről lévén szó – zsidóba öltött magyar humort, amellyel a közönség e mindenkor emlékezetes napokban szórakozott.”

De mit is lehetett várni olyan lapoktól, melyekben – Molnár ezt pontosan összeszámolta – nem kevesebbszer, mint 95-ször nyomtatták azt a Lenin-idézetet, mellyel Kun Béla állandóan megörvendezettette a hallgatóságát, ti. hogy „A munkástanács ne fecsegő testület, hanem dolgozó testület legyen”?

Ami azt illeti, hogyan született a 133 napos rémuralom című munkája, Molnár erről is felvilágosítja olvasóját: „E könyv írója is azok között van, akik a szovjet idején jegyzeteket készítettek, s egy-egy viharosabb nap, egy-egy rémesebb esemény után úgy vette papírra a mondatokat, ahogyan a látás, a hallomás vagy az észrevétel pillanataiban megrögzítette érzéseit, ahogy a szívéből kiszakadtak.”

Molnár Jenő könyve valóságos kincsesbánya, eddig nem ismert részletekkel gazdagítja a Tanácsköztársaság történetét. Beszámolóját joggal hasonlíthatjuk Tormay Cécile leghíresebb művéhez, az erősen antiszemita szemléletű Bujdosó könyvhöz. De míg Tormay Balassagyarmaton, politikai üldözöttként élte át a „prolidikit”, Muki Budapesten, és egészen más szemmel figyelte az eseményeket. Tovább szerkesztette a Borsszem Jankót, melyet a kommunisták nem mertek betiltani, csak „marxista” szövegek és rajzok közlésére köteleztek, és kiirtották belőle a humort. Molnár könyvében feljegyezte a pesti zsidó polgárság változó, és egyre jobban elmarasztaló véleményét Kun Béla zúrzavaros és kegyetlen, a sajtócenzúrát bevezető, minden kritikus véleményt elfojtó rendszeréről. Könyvében a korabeli pletykák mellett nagy számban közölt szatirikus megjegyzéseket, melyek az „új világról” születtek. Ami érdekes: bár feljegyezte azokat a vicceket is, melyek a népbiztosok származásáról szóltak, fel sem merült benne, hogy a gyilkosságokért, melyeket olyan, kommunistává vedlett zsidó származású fiatal emberek követtek el, mint a magát egy időben újságírónak nevező, gyűlöletes figuraként megörökített Kun Béla, Szamuely Tibor vagy Korvin Ottó, a zsidóságot, és úgy általában a „bűnös Budapestet” tehetik felelőssé.

Íme a három kommunista vezér jellemzése a 133 napos rémuralom című visszaemlékezésben. Vegyülnek benne a tények az egykorú szóbeszéddel, illetve az ellenőrizhetetlen állításokkal, melyeket ma sem vagyunk képesek sem megerősíteni, sem cáfolni. Figyelembe kell azonban venni, hogy Molnár Jenő már a szakmájánál fogva jól értesült volt, s mindenképpen pontosabb portrékat rajzolt, mint legtöbb kortársa.

„Kun Béla nevét először november közepe táján süvöltötték bele Budapest párás, ködös levegőjébe. Egy újságíró, aki Kolozsvárról került Budapestre” – így jellemezte Kun Bélát, aki e közlés idején még nem volt a fővárosban:

„Kora fiatalsága óta meggyőződéses, erős szocialista. Húsz éves lehetett, amikor Nagyváradon dolgozott az ottani Szabadság című Tisza-párti lapnál. Később Kolozsvárra került. Itt előbb riporter volt, majd a Munkásbetegpénztár tisztviselője, később helyettes igazgatója lett. Ebben az állásában súlyos visszaélést követett el, ami miatt távoznia kellett. De ottmaradt Kolozsvárt s ugyanannak a Munkásbetegpénztárnak, amely hűtlenséggel vádolta és elmozdította a vezető helyről, szürke írnokául csapott föl. Mint ilyet találta a világháború. Altiszti rangja volt és igen lelkesen mondogatta nekem, akít komoly betegség tartott vissza Kolozsváron, hogy most mindenkinek »kutyakötelessége« a harctérre menni és a cárizmust leverni. Alig néhány hónap múlva hadifogságba esett. Az 1917 októberi bolsevista forradalmat megelőzően Kerenszki mellett dolgozott, de Lenin titkos kémje volt és úgy tudom, sok jó szolgálatot tett politikai mesterének. A felszabadult magyar foglyok számára bolsevista lapot szerkesztett, hatalmas agitációt fejtett ki és egy orosz vörös hadosztályt szervezett, részben nemzetköziesből. Nagyon sok híve és barátja van. Lenin rengeteg pénzzel látta el, hogy ha hazajön, kommunista propagandát fejtsen ki. Már várják is azok a volt hadifoglyok, akikkel együtt dolgozott Oroszországban. Eszes, erőszakos, találékony; hirtelen fellobbanó és hirtelen ellágyuló természet. Az egyik percben átkozódik, a másik percben a szó teljes értelmében sír. Azt is láttam már, hogy leborult egy kollégája előtt és megcsókolta a kezét, mert valamivel megbántotta. Nem túlságosan fiatal, lehet úgy 35-36 éves. Első pillanatra – hogy úgy

mondjam – egy koraszülött aggastyán benyomását kelti, de ha beszél, csupa élet és mozgékonyág. A szája csúnya és a fogak különös alkata miatt nem csukódnak össze az ajkai. Jól tud németül és oroszul. Szocialista műveltsége kifogástalan. Logikus, súlyos vitatkozód, bár szónoknak közepes. Túlságosan szereti a szocialista közhelyeket, eredeti gondolatai nincsenek. Ha valami újjal jön most, azt készen hozza magával Pétervárról.”

Szamuely Tibort, mivel kezéhez tömérdek vér tapadt, Molnár Jenő még Kun Bélánál is negatívabban ítélte meg. „Ne feledkezzünk meg a magyar bolsevizmus főhóhéranak, Szamuely Tibornak a szerepléséről, amelyet e viharos időben a szovjet megteremtéséig fejtett ki. Ez a huszonnyolc éves, dús fekete hajú, csupasz képű, széles petyhüdt szájú, jellegzetes orrú, sápadt fiatalember épp úgy újságíró volt, mint sok más társa. Csakhogy a tízdrangú újságírók közül, azok közül, akik hivatásuk körében, tollal kezükben nem tudnak érvényesülni. Mert minden tehetség és műveltség híján valók. Nyíregyházáról került egészen fiatalon Budapestre. Módos zsidó gabonakereskedő család gyermeke volt. Napilap szerkesztőségében sohasem dolgozott, bár sűrűn settenkedett a polgári lapok befolyásosabb munkatársai körül. Egyetlen cikkét sem tudta elhelyezni számottevő újságokban. Mint gyorsíró egy katolikus könyvatos laphoz jutott, ahol szerény munkakört töltött be. Huszonhárom éves koráig, amikor katona lett, semmi figyelemre méltó képesség jelét nem árulta el. Azokkal a még névtelen, kis újságírókkal barátkozott, akik éjszakánként és mulatóhelyeken szoktak találkozni kapuciner mellett. Egy ízben öngyilkos kísérletet követett el. Mérget ivott, mert sok adóssága volt. Mint Kun Béla, ő is hadifogságba esett és a bolsevizmus legtürelmetlenebb hívének csapott föl. Kun Béla oldalán tanulta ki a politikát, silány, dadogó magyarsággal lefordított néhány orosz röpiratot, de a szocializmus gazdag tudománya csak dúvad ösztöneit ébresztgette, lázította; termelő szellemi munkára most is képtelennek bizonyult, ellenben annál megértőbb tanítványa lett az orosz bolsevik hóhéroknak. Szamuely az ifjúkor tapogatózásai után megtalálta önmagát. Az elferdült arcú, görnyedt hátú, vézna legény típusa született gonosztevőnek.

Egyelőre ennyi, mert abban az időben, amikor az első forradalom után először jelentkezett, ennél többet nem lehetett róla tudni. Hogy gonosztevő volt, az már akkor kiderült. Orosz hadifogságból hazatért tisztek kezdték rebesgetni, hogy Szamuely a bolsevizmus nevében és az orosz terroristák fődözete alatt sok honfitársát végeztette ki. Ithon vádat is emeltek ellene az idegen földön elkövetett gyilkosságok miatt. Szamuelyt január 15-én a nyíregyházi ügyészség megkeresésére letartóztatta a budapesti rendőrség. Azt írták róla akkor a lapok, hogy mint Lenin titkára több magyar tisztet agyonlövetett, mert nem akartak bolsevisták lenni. Tizennégyezer koronát találtak nála. Nyíregyházán két fivérét fogták el, akik később mint vidéki agitátorok és segédhóhérok szerepeltek a dicső bátya oltalma alatt. A gyilkosságok vádját nem tudták bebizonyítani, Szamuely görcsösen tagadott s hamarosan szabadlábra helyezték. A február 21-i merénylet után kereket oldott. Elfogató parancsot adtak ki ellene, de jól elbújt, nem került kézre. Csak mint »népbiztos« jelent meg újra a forradalom porondján.”

Végül Korvin Ottó jellemzése, aki már a kommün idején csinált „karriert”. „Mikor Kun Béla a szakszervezetek egyre erősödő nyomása alatt papíron feloszlatta a Lenin-csapatot, hogy a terror egy pillanatra se pihenjen el, Országos Politikai Nyomozó Osztály létesült, mely a főrendház háznagyi hivatalában székel. Idekerültek a Lenin-banditák, mint karhatalmi erő. Az osztály élén Korvin (Klein) Ottó, volt bankhivatalnok, egy csúnya, púpos legény működött, aki hidegvérrel szolgáltatva ki áldozatait a Lenin-fiuknak. Nagyboocsón született, gazdag fakereskedő az apja, a kommunizmus előtt 35 000 korona évi jövedelme volt. Föltűnően éles eszű fickó, akit a szereplés tébolya már az első forradalom alatt Kun Béla bandájához sodort. Ez a Korvin Ottó a testvér-

öccse volt Kelen József népbiztosnak. A politikai szempontból gyanús férfiakkal, akiket a főrendiházban gyűjtöttek össze, terrorista módon végeztek. Ide már közel volt a Duna – nem is kellett autóra tenni a holttesteket.”

Figyelemre méltó, hogy Molnár következetesen a „budapesti polgár” nevében nyilvánul meg, annak szempontjait képviseli. Ugyanakkor mélyen azonosul a hazájával, ezért rója fel a gyengekezű Károlyi Mihálynak, hogy az elvesztett háború után hagyta szétzúlni a hadsereget, és sodródott a politikai árral, nem volt képes ellenállni az orosz fogságból visszatért kommunisták nyomásának. A Borsszem Jankó már 1919 februárjában Trockijról és Leninről közölt karikatúrákat. Ugyanakkor a katasztrofális közállapotokkal együtt kigúnyolta Károlyit, Pogány – Sherlock Holmes – Józsefet, az „ellenforradalmárok” rémét, és az antantot is. Es mert 1919. március elején Károlyiék sok-sok habozás után választást terveztek, a zsidóellenes közhangulatot érzékelő élc lap ekkor közölte a viccet egy parasztszaladót ábrázoló karikatúra alatt: „– Édesapám, mire való a titkos választás? – Hogy ne tuggyuk, melyik jelölt a zsidó.”

Aztán jött a Vix-jegyzék, melyet egyes kávéházi „szajkó-agyvelők” (Molnár nevezi így őket!) így fogadtak:

„– Úgy kell az antantnak! Ha mindenáron tönkre akar tenni bennünket, mi a szovjetet hozzuk a nyakára. Igaz van Károlynak, itt már nincs más kivezető út, lakoljanak a nyugati imperialisták! Mi a Kelettel szövetkezünk! Meglássák, megijed tőlünk Clemenceau! Két kézzel ad vissza mindent, csak hogy kiengeszteljen bennünket! Nem kellene többé nemzeti határok, ha nem lehet boldogulni ilyen szűk határok között. Le a területi integritással, éljen az országhatárokat nem ismerő kommunizmus!”

Majd kikiáltották a proletárdiktatúrát. Ezt Molnár szerint „a rémület első napjai” követték. A pesti zsidó polgárság reakciójáról a következőt írja:

„A rémületnek valami tikkasztó, fojtogató számumja viharzott el a város fölött. Mindenki érezte: az alvilág rontó szellemei elszabadultak, szörnyetegek kezében van a fegyver, a hatalom. Ezen az estén csak a szovjetzsarnokok voltak boldogok és elégedettek. Budapest arcán dermedtség, lelkében reszketés, képzeletében a halálfélelem fogvacogtató kísértete.”

Károlyi lemondásáról, és a kommunisták hatalomátvételéről értesülve, más hangok is hallatszottak: „– Hogyan akarnak itt bolsevizmust csinálni? Ebben a városban, ahol a polgárság és a munkásság közt sohasem volt összeütkezés? Mit akarnak a polgároktól, akik még csak nem is voltak hatalmon? Miféle bűneiket akarják megtorolni? Meg aztán hány kommunista van Budapesten? A legjobb esetben két vagy három ezer. A többi munkás szociáldemokrata. És a vidék? Hol van Magyarországon bolsevizmus? A parasztnak még a szociáldemokráciáról sincs fogalma.”

Az „utca söpredéke” ilyen jelszavakat üvöltött: „Akasztófára a burzsival! Föl kell kötni minden burzsujt! Golyót a hasukba!” Közben elterjedt a hír: „Szamuely három napos mézszárlást követel a burzsoák között.”

Életkép március utolsó napjaiból. „A hideg szél kergeti az esőt a szomorú városban. De bundát vagy jobb felöltőt alig néhányan mernek felvenni. Kezdődik a mimikri-élet. Budapest proletárnak kendőzi magát. Mindenki a vagyontalanság, a szegénység habitusában igyekszik mutatkozni. Elegáns férfiakon, a korzó hódítóin ütött-kopott ruhát, bevért keménykalapot, ormótlan bakancsot látni. Akinek nem telt ez a diktatúra-jelmez a ruhatárából, szaladt az ócskakereskedőhöz és a leghitványabb holmit vásárolta meg. – Csak burzsoának ne nézzék az embert! – szólalt meg a jómódú polgárban egy óvatos belső hang.”

A „forradalmi kormányzótanács” napok alatt kibocsátott tömérdek büntető rendeletét így kommentálták a kávéházban: „Mindenkít mindenért halállal büntetnek.” A bankokat nyomban bezárták. Egy kétségbeesett visszhang: „Minden pénzem a bankban van.

Egész vagyonom értékpapírokban fekszik. Nincs egy fillér a házamban.” Ugyanakkor a kommün által kibocsátott „fehér pénz” semmit sem ért, ezt örökítette meg a korabeli vicc. „A régi és az új pénz között az a különbség, hogy a régi az pénz nem, az új pedig nem pénz.” Virágzott a cserekereskedelem, élelmiszert csak ruháért adtak. „– Hol van az a szép kék ruhád? – kérdezte egy asszony a barátnőjétől. – Felkenték a piritós kenyérré – felelte.”

„A családok bezárkóztak lakásaikba s úgyszólván egymásra vigyáztak, hogy véletlenül el ne szólják magukat. Ha zörrent az ajtó, ha megszólalt a csengő, idegesen rezzentek össze. A betegessé gyöngített képzeletben fegyveres fenevadak jelentek meg minduntalan. Sokakat ágynak döntöttek az izgalmak. Pedig a teljes pusztuláshoz még hiányoztak a szovjet durva ökölesapásai, melyek azután annál szaporábban zuhogtak az ártatlan fejekre. És április közepe táján már alig van ép idegzetű polgár Budapesten.”

Nehéz élete lehetett a jómódú agglégényeknek is, hiszen „a boltokkal együtt becsukatta a szovjet a kávéházakat és a vendéglőket. Csak figyelmeztetésre rendelte el később az étkező-helyiségek kinyitását. Egy-két napig a szó igazi értelmében koplalt az a sok-sok ember, akinek nincs háztartása. A vásárcsarnokokban egymást taposták az asszonyok egy kis élelmiszert.” Egy vendéglő ajtaján felirat hirdette: „Nincs ebéd, sem vacsora. Éljen a proletárdiktatúra!”

Korabeli társalgás. „Valaki azt mondja: – Minden elejtett szó halálos lehet. Én még a feleségem előtt se beszélek. – Én pedig saját magammal se állok szóba – dupláz rá a másik. – Ez a legjobb – ajánlják a jó barátok. – Abszolút nem kell gondolkodni.”

„Az élet megakadt. A milliós város tüdejéből kiszivattyúzták a levegőt. Képzelnünk el ennyi embert, akiknek naponta száz meg száz apró szükséglete van, és egyetlen apró szükségletét sem tudja fődözni. Nem lehetett kapni tüt, cernát, cipőzsinórt, gombot, hajtüt, fogkefét, aszpirint, szódát, papírost, írót, tollat, röviden: semmit. Az üzleteket tilos volt nyitva tartani. A kereskedőket kidobták az utcára. Hónapokig lézengtek, beesett arccal, félig agyonsújtva az utcákon.”

Molnár pontosan érzékelt a közhangulat változásait. „Abban a pillanatban, amikor a vásot utcagyerekek és az ő jassz beszédüket utánzó felnőttek nem azt mondták, hogy proletárdiktatúra, hanem hogy *prolidiki* vagy *prolidityi*, megszűnt az első riadalom bénító ereje. Azok a pesti bölcselkedők, akik a szalonokban és a klubokban mint a szociológia arslánjai szerepeltek az utolsó esztendőkbén, a tömeg-lelkiismeret bizonyosságával mondogatták: – Megszületett az első gúnynev – enyhül a terror.”

„Az első napok döbbenetét felváltó reménykedés bizonyos mérsékelt hangulatot gerjesztett, a reménytelenségbe való visszazuhanás pedig olyan feszültséget idézett elő, amely szinte megkívánta a tréfákkal, furcsaságokkal való fölsiklandozást. Később is, akár reménykedő volt Budapest, akár sorsába beletörődő, nem zárkózott el olyan momentumok elől, amelyek földerítették és az élet látszatával csalták meg. Ugyanez a lélektani magyarázata az álhírek hihetetlenül buja virágzásának.” Persze, a szovjet a rémhírekkel is harcra szállt. „A hamis hírek terjesztőire halálbüntetést is ki lehet szabni, mondja a Forradalmi Kormányzótanács V. számú rendelete. Április 6-án golyó általi halálra ítélték és kivégezték Farkas Istvánt, a Közélelmezési Hivatal altisztjét, mert azt mondta, hogy kitört az ellenforradalom és a Fehérvári úton csata van. Ez volt az első halálos ítélet Budapesten. Egy hamis hírért, amelyen csak mosolyogni lehetett.”

„Óh, hányan vigasztalódtak e napokban a Könyvek Könyvével! S te édes szavú, álomvilágba vezető, csodás mesemondónk, Jókai, hányszor menekültünk fantáziádhoz, hogy ne lássuk a történelmet! A Biblia és Jókai szellemvilága: ez a kettő volt a magyar lelkek balzsama.”

Április elején már viccek születtek. „Az első »zsidó viccet« noha az egész főváros ismeri, el kell mondani és Magyarország lakosságának túlnyomó többsége kedvéért meg is kell magyarázni. Azt kérdezi tehát egy zsidó a másiktól: – Hallod-e? Miféle kormány ez? – Ez? Ez egy V.H.N. kormány. – Mi az, hogy VHN? – Az annyit tesz, *vacach nincht halten*. (Vacach nicht halten: zsidó német argot. Németül: Wird sich nicht halten, nem fog soká tartani.) Ez a mondás, a maga keményen gutturális zöngéjével, mint vigasztaló jóslat csengett a fülekbe.”

„Bizonyos, hogy a legtöbb kacagató viccet a főváros élelmes, nyílt eszű kereskedői faragták. Sokszor egészen alsórendű elemek. Az is bizonyos, hogy azután a legjobb vicceket úgy adták tovább, hogy nevesebb íróinkra kenték az apaságot. A publikumnak jól esik hinnie, hogy divatos írói találják ki a szellemességeket.

Harmadnap támadt a következő tréfa:

– Meddig tart még? – kérdezi valaki.

A másik nem felel, csak kiveszi a zsebóráját és ránéz. Amin aztán jót mulat a másik.”

De az új rendszer közeli bukásához fűzött remények nem váltak valóra. Mi több, a Tanácsköztársaság még választásokat is rendezett, mely annak idején valósággal sokkolta a kortársakat. Erről Tormay Cécile is beszámol, de Molnár Jenő leírása sokkal részletesebb.

„Elrendelték tehát a munkás-, katona és paraszttanácsok választását. Az alkotmányosság leghalványabb követelményeinek, magának a cifrán hangoztatott proletár-demokráciának is olyan arculcsapása volt ez, amelyre csak a bolsevizmus apró Sullái és Napoleonjai merészelték vetemedni a pretoriánus fegyverek oltalma alatt. Aki a választási rendszer paródiájára kíváncsi, lökje félre Mikszáth Kálmán bő humorú leírásait a régi szabadelvű párt felvidéki és erdélyi korteshadjáraitól, erőszakosságairól, vesztegetéseiről. A választás legzseniálisabb karikatúrájának szerzője: Kun Béla és érdektársasága. A munkásság akarátának, lélegzetételének ezek az elmés kisajátítói a proletár-demokráciát így valósították meg:

Április 7-ikére volt kitűzve a kerületi munkástanácsok megválasztása. A szakszervezetek és a bérházak bizalmi férfiai tartoztak gondoskodni róla, hogy mindenki szavazzon. Aki nem megy szavazni – mondták fenyegetően – attól megvonják az élelmszerjegeket. A vérmesebbek ennél külön jókat is ígértek. Nagyon okos, nagyon helyes – vélekedett a tömeg –, a szavazás nemcsak jog, hanem kötelesség is. A választás napja előtt a legszigorúbban tilos volt mindenféle szervezkedés, korteskedés. Listát kinyomtatni magánosoknak vagy csoportoknak nem lehetett. mert a nyomdában üzembiztosok ültek, akik minden kéziratot ellenőriztek. A munkásságnak az a – nyilván nagyobbik – része, mely szociáldemokratákat, régi és kipróbált elvtársakat akart választani, még csak nyomdához sem juthatott hozzá. A szovjet óvatos volt. A választás előestéjén a beavottakon kívül senki nem tudta, kik lesznek a jelöltek. A választás napján ezrével vonultak fel a munkások és a megfélemlített polgárok a lizstivatali helyiségekbe, ahol az »alkotmányos aktus« lefolyt. Minden belépőnek szavazólapot nyomtak a kezébe az ellenőrzésre kirendelt bolsevisták. Más listával nem lehetett bejutni. A proletár-demokráciával boldogított szavazónak legfőljebb tán arra volt ideje, hogy futó pillantást vessen arra a 40-50 névre, amely jelöltként szerepel a nyomtatványon és anélkül, hogy ismerte volna őket, átnyújtotta a szavazólapot. Így történt minden kerületben, a Józsefváros kivételével, ahol néhány szociáldemokratát sikerült beválasztani a hirtelen megszerződött többségnek. Mi sem természetesebb, hogy ezt a választást »formai okokból« érvénytelennek nyilvánította a szovjet és új választást rendelt el, amelyen a nagyobb erővel fellépő terrornak sikerült kibuktatnia a mérsékelteket.

Ez volt a Tanácsköztársaság proletáralkotmányossága. Ebből a szégyenletes választási bohózatból léptek azután a szereplés és a rémuralom deszkáira a budapesti Munkástanács kiszemelt ötszázai. De még a legnagyobb nyilvánosság szeme láttára elkövetett véleményhamisítás és a munkásság akaratának szemérmetlen kijátszása sem volt elegendő arra, hogy az ötszáz tagú Munkástanács teljesen szociáldemokrata-mentes legyen. Sok józan, megfontolt, mérsékelt tagja maradt még így is Kun Béla parlamentjének. A Munkástanácsban hangzott el nem egyszer a legkeményebb kritika a proletárdiktatúra alatt lábra kapott szörnyű korrupció, fojtogató bürokrácia, az üzemekben elkövetett visszaélések, a lármás kommunisták hivatalos basáskodásai és közgazdasági tevékenysége ellen. A szovjetrendszer életképtelenségét, sivár pusztító szellemét, építőmunkára való alkalmatlanságát magában a szovjetparlamentben állapították meg tisztafejű munkásképviselek. A véres bosszúállás idejében persze mindig bizonyos fönttartással mondhattak csak bírálatot. A szónok azzal kezdte ugyan, hogy ő »rendületlenül« a proletárdiktatúra alapján áll, de mikor beszéde végére ért, ezt az alapot a tulajdon érveivel rúgta ki maga alól.

A rendszer lehetetlenségét, a lényegében rejlő s ki nem egyenlíthető ellentmondásokat magának Kun Bélának is látnia kellett. Nem volt bölcsesség híján való az a magyar kispazda, aki, mikor megkérdezték tőle, mit szól a »pesti dolgokhoz«, így vélekedett:

– Hát olyan embert láttam már, aki öt percig a feje tetején áll, oszt úgy jár a két kezén. De olyat még nem, aki egész életében a feje tetején állna.”

A viccek kigúnyolták az „elvtársak” származását is.

„– A Kormányzótanácsban harminchárom népbiztos ül. Ezek közül huszonöt biztos zsidó és nyolc keresztény, de az sem biztos.”

Amikor a hatóságok elrendelték az ékszerek beszolgáltatását, a polgárok, jó néhány pesti zsidó család is, különböző képtelen helyekre rejtették értékeiket. „Díványpárnákba, kabátok szövetgombjaiba, kalapdíszbe, kifúrt botokba, csillárok csöveibe rejteni az ékszert; ez a legközségesebb módja a dugdosásnak. Az asszonyok hiába titkolóztak, egymás közt elszólták magukat és napról-napra tökéletesedett az ékszermentés rendszere. Sor került a befőttesüvegekre, a zsíros bődönre, a szappanra, a kenyérbélre, ide gyömöszölték a féltett tárgyakat. A közönség már pedzette, hogy a szovjet nem áll meg az ékszereknél. Féltette az ezüsthalmot, a fehérneműt, a dísztárgyakat, a ruhát, a cipőt, az élelmiszert. Budapest környékére esténként óvatosan suhantak ki a módosabbak és erdőkben ásták el a kincseiket.”

Elterjedt a híre, hogy a „kapitalisták” a halálba menekülnek a proletárok zaklatásai elől. „Weiss Manfréd, Magyarország első nagyiparosának öngyilkossága megdöbbentette a várost. A csepeli töltény- és konzervgyár megteremtője építő erő volt és a munkásság sem tagadta meg tőle nagyrabecsülését. A halállal vívódó, majd lassanként eszméletre térő gyártulajdonos állapota iránt napról-napra érdeklődtek a munkásai.”

A lakások tulajdonosai nemcsak a rekvirálótól féltek, igyekeztek megelőzni azt is, hogy proletár „társbérloket” telepítsen be hozzájuk a hatóság. „Aki meg akart szabadulni a rekvirálás kíméletlenségétől, maga nézett megfelelő albérlo után. A pesti bérház lakásainak bejárata épületes látványt nyújtott. Olyik lakásajtón négy-öt névjegy is fityegett, rendszerint a szovjet-állás és minőség megjelölésével. Különösen kapós volt a »vörös katoná«, mint albérlo. Ez a villámhárító szerepét játszotta. Mert a vörös katonával – pestiesen szólva – nem lehetett kibabrálni.”

Arról, hogy 1919. május elsejét miként ünnepelték meg Budapesten, sokan megemlékeztek. Tudjuk, hogy ekkorra a kommün katonai helyzete kritikussá vált, és a nagyszabású felvonulás meg a dekorációk riasztó ellentétben álltak a közvéleményt átható félelemmel és szorongással. Molnár Jenő leírása jól jellemzi annak a napnak a hangulatát.

„A nagy sürgés-forgást látva egész Budapestnek ez volt a véleménye:

– Május elsejét még megünnepelhetik. Azután elmennek.

Magukat bennfentesnek megjátszó emberek azt suttozták, hogy az ántántól kapta a szovjet a rövid haladékat. Az ántánt jó fiú, nem akar ünneprontó lenni. Valóban úgy látszott: egy-két nap még a bolsevista világ. A proletárságot megint világforradalmi mesékkel bolondították a hivatalos lapok. Főképp azt szerették jóslgatni, hogy a francia munkásság teljes erővel föllép az imperialista békekonferencia ellen, ledönti Clemenceaut-t és hogy a moszkvai III. Internacionálé mellé tömörültek a világ minden szocialistái.

A pesti ember nyugodtan sétált a vérvörös Andrassy és Rákóczi úton, a körutakon és a Duna-parton. Olyan közel voltak a román, a cseh és a jugoszláv hadseregek, hogy a legszélso pesszimizmus is fölrakta rózsaszínű szemüvegét.

– Még csak három, nap... még csak két nap... – mondogatták április 29-én és megint rájával született a szovjet-vice.

A plakátok úgy nőttek ki a falakon, mint penészgomba a nyirkos pinceodúban. Csupa fölhívás, biztatás a »proletárhaza« megvédésére. Egy munkás hosszan nézi az egyik rémes plakátot és ezt mondja:

– A fene egye meg ezeket a burzsikat! Ilyeneket festenek, hogy elvegyék a kedvünket a Vörös Hadseregtől.”

Mikor a Vörös Hadsereg visszavonulását, fegyelmetlen magatartását már a hivatalos jelentés sem hallgathatta el, ezt a tréfát eszelte ki Pest:

„– Háborúban ez volt a honvéd jelszava: A haza minden előtt. Most pedig így szól a vörös katona: Mindenekelőtt– haza!

Ezek a hátráló, menekülő vörösök rettegésben tartották a falvakat, amelyeken át visszavonultak. A bevonult gyári munkásságnak kemény munkával, dicséretes buzgalommal sikerült helyreállítani a rendet a front mögött.”

„Kellemes, hús május elsejére virradt a főváros. Tízezerrel hömpölygött a nép a főbb utcákon. Mindenfelé gyűléseket tartottak, fölvonulásokat rendeztek, a munkásság zárt sorokban, ünneplő, de komor hangulatban járta be a várost. Vörös zászlók alatt feketélt a tömeg. Aki idegen látta, azt hihette volna, hogy a bolsevizmus meggyőzte és meghódította a szíveket. A polgárság kíváncsian tódult az utcára és elvegyült a munkásság soraival. Békülékeny, türelmes légkör támadt ezen a csütörtökön. A polgárok a közeli megváltást remélték, a munkásságot az ismeretlen holnap nyugtázta és csillapította le. Este színház és hangverseny, kivilágítás és tűzijáték szórakoztatta a közönséget.

Olyan volt ez a kép, mint egy kolosszális színpadi látványosság, melynek kulisszái mögött már rendezik a következő jelenetet. A nyomasztó bizonytalanság, a ködös és talán véres titokzatosság nagy jelenését. A vörös lobogók a fekete rém szimbólumai voltak.”

Életkép a proletárok előtt megnyitott Operaházból. „A koloratúra-primadonna, a szubrett, a tenorista és a baritonista egyszerre énekel, vagyis kvartetteznek. Egy proletár felugrik a nézőtérrel és harsányan odakiált: – Kérem, micsoda rend ez! Négyen nem énekelhetnek egyszerre! Tessék bizalmat választani, és rábízni a dolgot!”

A proletárdiktátúra a kiskorúakat is igyekezett felhasználni propagandája terjesztésére. „Az elemi iskolás gyerekek között is nagyban dühöngött a szervezkedés. Ezekkel a drága palántákkal egész nap a Marseillaise-t és az Internacionálét énekelgették, és úgy vonultatták fel őket sívítva az utcákon, mint a burzsoázia megfélemlítésére szánt attrakciót, megfenyegetve a bűnös osztályt a jövő nemzedékkel.”

Budapestre is eljutott a híre, hogy a parasztok nem kérnek a kommunizmusról, lázadznak az új rendszer ellen. „Valahányszor egy pesti agitátort küldtek falura, remény-

kedve sóhajtott fel a polgárság: – Hála Istennek, legalább megint egy faluval kevesebb híve van a bolsevizmusnak.”

Tudjuk, hogy a rendszer első számú terrorkülönítménye a Teréz körúti, volt Batthyány-palotában rendezkedett be. Itt székeltek a Lenin-fiúk, akik a székházukat géppuskákkal erősítették meg. Ezt a pestiek távolról, borzongva szemlélték. „Olyan általános volt a rémület, s annyira hihetetlen ez a város belsejében berendezkedett zsványuralom, hogy a kíváncsiak ezrei mentek megnézni, óvatosan, a túlsó gyalogjáróról pislogtak át.”

A „burzsujok” a külföld beavatkozásában reménykedtek, de sokan tudták, hogy ennek is megvan a kockázata. „Az antant katonai fellépésétől a hóhérok elkergetését, a rémuralom végét várta, bár ugyanekkor az ellenséges megszállás gyötrelmeit is magába foglalta ez a reménykedés. Bolsevizmus vagy megszállás: melyik a kisebbik csapás a kettő közül? Az egész magyar társadalom, s a munkásság tömegei vele egyetértően a megszállást vallották a kisebbik, kiheverhető bajnak.”

Május másodikán kiderült, hogy a veszét érző „proletárdiktatúra” a legdurvább módszerektől sem riad vissza, hogy feltöltse fogyatkozó, visszavonuló hadseregét.

„Az egyik dunaparti étterem teraszának vasrácsozatára felugrik egy borzas újonc és beszédet intéz az egybegyűltekhöz. Szó szerint így kezdte:

– Ti léhűtő senkik, ti nyomorultak, azt hiszitek, mindig ilyen jól fogtok élni? Majd elbánunk veletek, gazemberek!

Bolsevista statisztái rádurrantottak:

– Halál a burzsoákra!

A sétáló közönséget vörös katonák rohanták meg, elzárták a menekülés útját a Duna alsó rakpartjára és a város felé. A férfiakat összegyűjtötték és elhurcolták. Ugyanez történt a Kossuth Lajos utcán, azzal a különbséggel, hogy itt önkéntes terroristák pofonokkal és botokkal terelték be a férfiakat a hadseregbe.”

A felvidéki hadjárat átmeneti sikert hozott a vörösöknek. Pesten ezt is kommentálták: „Szegény kassaiak! Most ők is megtudják, mi az a bolsevizmus!”

Május végén a kommunisták már túszoikat szedtek: listájuk megtalálható Molnár Jenő könyvében. Itt azért reprodukáljuk a neveket, akik között igen sok volt a zsidó, és mert a különböző történeti feldolgozásokban a kommunista terror budapesti áldozatai között legfőljebb tucatnyi név szerepel, többnyire ugyanazok. (Ezekről az áldozatokról Molnár is megemlékezik.) Azt, hogy a Lenin-fiúk és a Vörös Őrség tagjai nemcsak statáriális kivégzéseket hajtottak végre, de túszoikat is szedtek, más források legfőljebb futólag említik. Megjegyzendő, hogy a taláломra, gyakran hozzátartozóikkal együtt elhurcolt túszo csak a körülmények szerencsés összejárásának révén kerültek el a kivégzést.

„A túsok névsora

Alpár Ignác műépítész, Auer Róbert nagykereskedő, Almássy László ügyvéd, Andreánszky Jenő dr. orvos, özv. Ábrányi Kornélné.

Bozóky Adam ügyvéd, Baross János dr. ügyvéd, Baruch Aladár tisztviselő, Baruch Jenő kereskedő, Békássy Elemér tisztviselő, Baumel Sándor nagykereskedő, Bischitz Salamon magánzó, Becsey Antal mérnök, Berzeviczy Gábor őrnagy, Berzeviczy Albert dr. az Akadémia elnöke, Brust Dávid magánzó, Baránszky Gyula dr. ügyvéd, Bíró Henrik malomtulajdonos, Barta Ödön dr. ügyvéd, volt képviselő, Barát Armin nyug. min. oszt. tanácsos, Bilits Sándor fatermelő, Bachruch Károly gyáros, Bachruch Albert hivatalnok, Brachfeld Sándor kereskedő, Bacher Emil malomigazgató.

Cristofoli Vince munkaügyi bírósági jegyző, Cserny Károly nyug. osztálytanácsos, Czettel Gyula magánzó (76 éves), Csizmazia Endre dr. ügyvéd, Concha Győző egyetemi tanár (73 éves), Crony István máv. tisztviselő, Crony Endre gazdálkodó.

Darányi Ignác volt miniszter (71 éves), Dessewffy Aurél gróf földbirtokos (75 éves) Dáni Balázs tábornok, Deutsch Antal hírlapíró (70 éves), Domony Móric igazgató, Doctor Guido dr. gyárvezető, Dirsztay Béla báró magánzó, Dirsztay Gedeon dr. banktisztviselő, Dobay Aurél bankigazgató, Davidsohn Horác kereskedő, Donner Gyula bankigazgató, Déry Béla festő, Darányi Ferenc ügyvéd, Dukesz D. Arnold hivatalnok, D'Orsay Olivér nyug. alezredes (74 éves.)

Eernel Károly bankigazgató, Erődy Tihamér dr. ügyvéd, Ehrlich G. Gusztáv kereskedő (70 éves) Esterházy Móric gróf, volt miniszterelnök, Erődy Béla tankerületi főigazgató (73 éves), ifj. Erődy Béla hivatalnok, Esterházy Pál földbirtokos.

Fábián Béla dr. törvényszéki bíró, Ferdinándy Géza dr. egyetemi tanár, Füzéressy Zoltán dr. ügyvéd, Friedrich István gyáros, volt hadügyi államtitkár, Fodor István igazgató, Filó János dr. gyógyszerész. Fejérváry Imre báró, nyug. főispán, Freudiger Károly gyáros, Freudiger Lipót gyáros, Fleissig Sándor bankigazgató, Freund Emil mérnök, Feilitzsch Brechtold báró közigazgatási bíró, Festetich Pál gróf földbirtokos (78 éves), Fényes László hírlapíró, Freund Salamon vállalkozó, Flóth Miklós hivatalnok, Fellner Frigyes egyetemi tanár, Fittler Dezső ügyvéd, Fischer Emil kereskedő.

Grossmann Miksa kádár, Görgey József. Groedel Bernát báró fakereskedő, Goldzieher Géza papírkereskedő, Greiner gyula fatermelő, Gerlei Lajos igazgató, ifj. Gerlei Lajos hivatalnok, Grünfeld Miksa kereskedő, Goldschmidt Bernát könyvkereskedő, Győry Lóránt államtitkár.

Hennyey Vilmos postafőigazgató, Hazay Elemér százados, Horváth Elemér bankigazgató, Hoffmann Vilmos szállító, Hegedüs Lóránt bankigazgató, Herczeg Ferenc író, Holzer Sándor kereskedő, Harkányi Béla magántanár, Hellebrand János ügyvéd, Helvey Tivadar vegyész, Heinrich Dezső kereskedő, Hedry Aladár dr. közjegyző, Halom Dezső bankhivatalnok, Horánszky Lajos bankigazgató, Hetényi Imre rendőrtanácsos, Havass Rezső dr. földrajzi író, Heinrich Ferenc vaskereskedő, Heinrich Aladár vaskereskedő, Herz Lajos szalámigyáros, Haller István volt képviselő, Huszár Károly volt képviselő.

Jeszenszky Pál vezérigazgató, Jakabffy Imre volt államtitkár, Juhász Andor táblaellenök.

Kmetty Károly dr. egyetemi tanár, Keszthelyi Ernő bankigazgató, Kornfeld Pál báró bankigazgató, Karátson Lajos volt államtitkár, Kovácsy Kálmán lelkész, Kovács Aladár nyug. ezredes, Kuffer Dezső gazdász, Kende Tibor mérnök, Kollár László ügyvéd, Kirchner Sándor alezredes, Kirschner Hermann nyug. altábornagy.

Lovászi Márton dr. hírlapíró, volt képviselő, Lévy Lajos min. tanácsos, Liebner József gazdálkodó, Lichtig Samu gyárigazgató, Liebner János lelkész, Lánczy Leó bankigazgató.

Meskó Pál szövetkezeti igazgató, Méhely Kálmán szakíró, Müller József gyáros, Meszlényi Adrienn színésznő, Martos Frigyes mérnök, Mautner Alfréd kereskedő, Malcsiner Emil hírlapíró.

Nákó Sándorné grófné, Nyékhegyi Ferenc alezredes, Nagel Marcell igazgató, Nagy Ferenc dr. volt közlélemzési miniszter.

Ottlyk Iván volt államtitkár, Orosdy Fülöp földbirtokos.

Payr Vilmos volt államtitkár, Porzsolt Kálmán író, Pál Alfréd, Polónyi Dezső dr. ügyvéd, Platthy György, dr. Polónyi Géza (71 éves) volt képviselők, Polónyi Gyula gazdálkodó.

Rubinek Gyula, az Országos Gazdasági Egyesület igazgatója, Rákosi Jenő író (77 éves), Róth Endre dr. volt képviselő.

Strausz István dr., az állami számszék elnöke, Simonyi-Semadam Sándor volt képviselő, Sándor Pál vezérigazgató, volt képviselő.

Szimon Ignác bankigazgató, Szlavek Ferenc kúriai bíró, Szávozdy Andor műegyetemi hallgató (a terroristák megkínozták), özv. Sztankay Béláné, Szász Károly, a képviselőház volt elnöke, Szilassy Zoltán volt képviselő.

Timon Ákos egyetemi tanár, Turánszky László megyei főjegyző, Teleszky János volt miniszter.

Vörös László volt miniszter, Vagyázó Ferenc gróf földbirtokos, Walder Gyula bankigazgató, Wenckheim József, Dénes és Lajos grófok földbirtokosok, Wolfner Tivadar báró bőrgyáros.

Zboray Miklós dr. volt képviselő, Zimmer Ferenc halászmester.”

Molnár megörökítette a viccet is, mellyel a pestiek reagáltak a túsok szedésére. „Micsoda? – mondta a napokban egy tízesztendőös burzsoágyerek a barátjának, kellő fitymálással –, a te apádat még csak le sem tartóztatták? Akkor én nem játszok veled, tik nem vagytok előkelők.” A polgári politikusok őrizetbe vételének visszhangja: „– Mit gyűjtenek a gyűjtőfogházban? – A következő kormányt.”

1919 kora nyarán már érződött, hogy a proletárdiktatúra a végét járja. Ekkor került sor a következő, máshonnan eddig nem ismert incidensre:

„Június 19-én az Úrnapi körmenet alkalmával a Krisztinavárosban és a Várban nagy ribillió támadt. Az oltáriszentséget meggyalázták. Az ájtatos tömeg rávetette magát a bolsevikokra. Vörös katonák avatkoztak később a botrányba azzal, hogy a levegőbe lőttek. Véres verekedés támadt a Krisztina-körúton. A vörös zászlókat letépték és meggyújtották, az agitációs plakátokat leszaggatták a tüntetők. A vörösök viszont egyházi zászlót égettek és tizenhat embert, köztük Krizsán plébánost, elfogtak. A budai katolikus hívők, kivált az asszonyok, oly izgatottak voltak, hogy a szovjetnek alaposan volt oka tartani egy felekezeti jellegű ellenforradalomtól. Az oltáriszentség meggyalázóját, egy bizonyos Preisz Leót, aki kereszténynek mondta magát, a Vörös Őrség letartóztatta ugyan, de ezt nem írták meg a lapok. Preisz hat hónapi fogházra ítélték nyilvános botrány okozása miatt.”

A frontokon elszenvedett vereségekért a Vörös Újság június 23-i száma biztató oroszországi hírekkel igyekezett „kárpótolni” olvasóit.

„Az orosz vörös hadsereg megverte Kolcsak és Gyenyikin seregeit.

– Aha – kiáltott fel Pest unisono – már megint nagy győzelmet arattak az orosz bolsevisták, tehát baj van idehaza.”

Másnap: „A város hangulata nyomott, a munkásság csöndes. Ezen az estén a Vörös Újság Jekatyerinburg elfoglalásával vigasztalta olvasóit. Muszáj volt nevetni.”

Június 24-én ellenforradalmi felkelés tört ki Budapesten, a ludovikások elfoglalták a Mária Terézia telefonközpontot. A ludovikások végül megadták magukat. Aznap lázadtak fel a dunai monitorok is, akiket egy kis betegéhez siető zsidó gyermekorvos, Berend Miklós egyetemi tanár a zsebkendőjét lobogtatva üdvözölt. A doktort a vörösök a helyszínen agyonlőtték. Éjjel a rakpartokra néző lakásokban razziáztak a vörösök, azzal vádolva a lakókat, hogy fényjeleket adnak az ellenforradalmároknak.

„Június 26-én szélsébesen terjedt el a hír, hogy a főváros szívében, az Oktogonon akasztják fel az ellenforradalmárok vezetőit. Négy óraker már ezrével álltak ott a borzalmakban kéjgő kíváncsiak.”

Ismertes, hogy a kivégzések Romanelli ezredes, az olasz katonai misszió vezetőjének közbenjárására végül elmaradtak. Hat vádlottat életfogytiglani börtönre ítéltek, amiből rögtön viccet faragtak: fogságuk csak „szovjetfogytiglani” lesz. Ugyanakkor közhírré tették, hogy a 254 ludovikás tisztnövendéket „jó kommunistává” nevelik majd. „Ez a legsúlyosabb büntetés”, mondták a pestiek.

1919. augusztus elsején, amikor mindenki számára világos volt, hogy a proletárdiktatúra megbukott, elterjedt a rémhír, hogy a vörösök mindennek ellenére védeni akarják Budapestet a bevonuló románok ellen.

„– Már építik a barikádokat. A saját szememmel láttam!

– Rémes éjszaka lesz. Jönnek a románok és éjjel ütköznek meg a vörösökkel.

Délelőtt még ilyen hírek nyargaltak az utcán, mint a veszett kutyák. Mindenki hallgatózik, szalad információkért, fojtogató a bizonytalanság.”

Aztán megjött a hír: Kun Béla lemondott. „Az első hatás: az örömmek valami leírhatatlan, reszkető izgalma. Nincs kételkedés, hiszen hangosan, fennszóval merik mondani az emberek, akik tegnap még négyszemközt is csak halkán beszélgettek. Robog, száguld a hír, útjában új meg új örvendezőket talál, akiből újabb hírmondók válnak és fél óra múlva már tudja a boldog, mosolygó, bizakodó Budapest:

– Kun Béla lemondott! Vége a proletárdiktatúrának!”

Nem lehet csodálni, hogy Molnár számára ennyi borzalom után már kívánatosnak tűnt a fehérek uralma. „A fehérterror, ha egyáltalán lesz, hamarosan kitombolja magát. Végigsöpri az országot, mint fullasztó, gyilkosan perzselő hőség után a zivatar. De a zivatart nem lehet állandósítani.” Könyve így végződik: „Százharminchárom förtelmes nap után a ráeszmélés, az életosztón, az éltető levegőre vágás dőfte le a hóhérok diktatúráját. Clemenceau szavának, a győztes hatalmak akaratának, a románok fegyverének a lelkekből kiáradó Igazság adott erőt. Az Igazság pedig ebben az esetben egyenlő volt az Élettel.”

A 133 napos rémuralom felbecsülhetetlen értékű kordokumentum. Szerzőjén nem lehet számon kérni, hogy nem látta előre a huszadik századi magyar történelmet.